

TaalLeren

Kinderen leren taal door wat ze zelf ervaren en voelen. Een kind dat met een bal speelt, onthoudt het woord 'bal' gemakkelijker dan wanneer hij er alleen een plaatje van ziet. Hoe stimuleer je dat kinderen 'taal leren met hun lijf'?

De wereld ontdek je met je lichaam. Dat begint al in de babytijd. 'Uiteraard gaan de jongste baby's nog niet letterlijk op onderzoek uit in de wereld, zolang ze nog niet kunnen kruipen of lopen', zegt pedagogisch medewerker Manon Weijers van kindercentrum Wereldwijs in Hoofddorp. Het centrum is onderdeel van Stichting Kinderopvang Haarlem- mermeer (SKH). 'Hun ontdekkingstocht begint bij hun eigen lijf. En jij kunt ze helpen dat te ervaren. Kriebel bijvoorbeeld met een veertje op de voetjes. Kijk vervolgens hoe het kindje reageert.

Vindt hij het niet fijn, dan kun je misschien eens blazen. Of je wrijft juist steviger over de voeten. Benoem de hele tijd wat je doet: "Dit zijn je voetjes. Hier heb ik een veertje. Voel je dat het kriebelt?" Zo koppelt je de ervaringen van het kind aan taal.'

Zintuiglijke ervaringen

De ervaringen die een kind opdoet, blijven in zijn hoofd verbonden met de bijbehorende woorden. 'Zo is het woord 'veertje' vaak gekoppeld aan het zachte gevoel van het veertje en de ervaring dat dit bijna niets weegt', weet ook Jannette Prins. Zij is onderzoeker kindertaalverwerving bij de Thomas More Hogeschool. 'En als een kind bijvoorbeeld het woord 'bal' herkent, zie je op hersenscans dat niet alleen de taaldelen in de hersenen oplichten, maar ook de motoriekdelen. Taal is dus eigenlijk altijd ook in het lijf aanwezig. Daarom is het essentieel dat kinderen veel zintuiglijke ervaringen kunnen opdoen. Laat baby's bijvoorbeeld veel verschillende materialen voelen: hout, stof, plastic. Geef grotere kinderen de mogelijkheid om te klimmen en klauteren. Bied veel afwisseling, laat ze veel doen.' Bij SKH hebben ze de zogeheten Baby-sensi-groepen. Daarmee kiezen ze er bewust voor om baby's veel sensomotorische materialen aan te bieden, zoals kinetisch zand, schuim, gekookte spaghetti, gevulde flesjes en plastic zakjes met daarin bijvoorbeeld kraaltjes, rijst, glitter. Ook grotere kinderen krijgen veel verschillende spel- en ontwikkelingsmaterialen aangereikt. 'Als de kinderen spelen, benoemen we regelmatig wat ze doen; we geven woorden aan hun ervaringen. Zo prikkelen we niet alleen hun zintuigen, maar ook de taalontwikkeling', stelt Manon.

thema's

Bij SKH werken ze met de thema's van VVE-methode Piramide. 'Op dit moment zijn we bezig met het thema wonen', vertelt Manon. 'Daarbij horen woorden als: huis, dak, bank, stoel, tafel, kleed. We bieden die woorden op verschillende manieren aan. We willen graag dat kinderen deze woorden niet alleen horen,

'Hier heb ik een veertje. Voel je dat het kriebelt?'

maar ook kunnen ervaren. Daarom hebben we in de groep een kartonnen huisje gezet en liggen er verschillende zachte en wat hardere vloerkleden. En de woorden komen ook weer terug in een liedje, een boekje dat we een paar keer lezen, op plaatjes en in activiteiten die we doen.'

Kinderen die een (dreigende) taalachterstand hebben, krijgen in de week voordat het nieuwe thema begint een soort 'les' van een tutor van SKH. Deze professional leidt het nieuwe thema alvast in, door erover te vertellen of samen iets te knutselen over het onderwerp. 'Dan kunnen deze kinderen de week erna wat makkelijker aanhaken bij de interactieve lees- en spelmomenten en activiteiten.'

Manon vertelt dat het essentieel is om altijd, dus bij elk kind, goed te checken of het kind een woord wel heeft begrepen. ‘Stel, ik wil Thomas vragen een bal te pakken. Ik ga door mijn knieën, maak oogcontact en stel mijn vraag. Merk ik dat Thomas niet reageert, dan vraag ik me af wat er aan de hand kan zijn. Kent hij het begrip niet? Maakte ik een te lange, ingewikkeld zin?’

Vervolgens bedenk ik hoe ik hem kan helpen. Misschien kan ik voordoen wat ik bedoel? Of we gaan samen de bal halen. Door Thomas de bal te laten pakken, ervaart hij wat een bal is en zal hij het woord makkelijker onthouden.’

Inhoud, gebruik, vorm

Jannette vertelt dat taal bestaat uit verschillende onderdelen: inhoud, gebruik en vorm. ‘De inhoud gaat over de betekenis, de ervaringen’, legt ze uit. ‘Een kind merkt bijvoorbeeld dat een veertje kriebelt of dat een bal kan stuiteren.’ Het gebruik gaat over wanneer je wat zegt, in welke context. En vorm gaat over de regels die bepalen hoe je een woord of zin vormt, met spraak en/ of met gebaren. ‘Heel jonge kinderen zijn fysiek nog niet in staat om woorden uit te spreken, al kennen ze wel de betekenis. Maar ze kunnen zo’n woord soms wel gebaren.’

Gebaren

Bij SKH ondersteunen de pm’ers veel woorden met babygebaren. ‘We hebben er een groot aantal geleerd, die we dagelijks gebruiken’, vertelt Manon. ‘We zien dat veel kinderen de gebaren van ons overnemen. Vooral ‘eten’, ‘drinken’ en ‘slapen’ zijn heel populair! Dankzij de gebaren kunnen kinderen zich al op jongere leeftijd uitdrukken. Dat voorkomt veel frustratie en huilen.’

Ook als je op je groep niet werkt met babygebaren, kun je kinderen helpen om met je eigen lijf de betekenis van woorden te verduidelijken, zegt Jannette: ‘Dek bijvoorbeeld je eigen mond niet af als je praat of voorleest. Kinderen kunnen woorden dan makkelijker ‘aflezen’.’

Ook met gezichtsuitdrukkingen of alledaagse gebaren kun je betekenis verduidelijken. Stel, je leest een verhaaltje voor over iemand die in een pan roert. Als je het bijbehorende gebaar maakt voor ‘roeren’, snappen kinderen eerder wat dit is. Zeker als ze het verhaal daarna zelf ook in het keukentje mogen naspelen.

aansluiten bij ervaringen

Het is voor de taalontwikkeling heel stimulerend om af te stemmen op de interesses en ervaringen van kinderen. Jannette geeft een voorbeeld: ‘Stel, je gaat met de groep naar het park om de eendjes te voeren. Onderweg blijft een kind ineens staan. Belangrijk is dan om te kijken waar de aandacht van het kind naar toe gaat en niet automatisch te zeggen: “Leuk hè, die eendjes.” Door goed naar het kind te kijken, ontdek je misschien wel dat hij gefascineerd is door een loszittende stoeptegél. Dan kun je iets zeggen als: “Hé kijk! De tegel zit los. Dat is gek.” Je sluit dus aan bij de aandacht van het moment. Vervolgens kun je de ervaring van het kind uitbreiden en nieuwe woorden toevoegen: “Waarom wiebelt de tegel? Zit er niet genoeg zand onder?” Later kun je nog eens op de ervaring terugkomen, bijvoorbeeld door in de zandbak iets te bouwen dat ook wiebelt. Door woorden op verschillende momenten en manieren aan bod te laten komen, beklijven ze beter.’ <

"Dit artikel is met toestemming van de redactie overgenomen uit Kinderopvang 2018, nr. 3, www.kinderopvangtotaal.nl/